

NVE

uttalelse@nve.no

Mo i Rana, 05.10.2021

HØRING AV REVISJONSDOKUMENT FOR REGULERING AV RAUVATN MED ILDGRUBFOSSEN KRAFTVERK I RANA KOMMUNE.

UTTALELSE FRA RANA JEGER- OG FISKERFORENING.

Rana Jeger- og Fiskerforening viser til høringsbrev av 30.06.2021 fra NVE og til revisjonsdokument for regulering av Rauvatn med Ildgrubfossen kraftverk i Rana Kommune, og til brev av 20.06.2020 fra NVE om vedtak om at følgende konsesjon skal revideres: «Kgl.res. av 21.12.1967: Tillatelse til å erverve fallrettigheter i Tverråvassdraget i Rana Kommune og til regulering av Rauvatn m.v.»

Det vises også til bl.a. tidligere høringsuttalelse fra Rana JFF av 25.04.2017 om revisjonsdokument for Bjerka- Plurareguleringen i Rana og Hemnes kommuner, og Langvatnreguleringen i Rana kommune.

Rana Jeger- og Fiskerforening er meget glad for å gi innspill til revisjon av vilkårene for regulering av Rauvatn med Ildgruben vannkraftverk. Dette fordi dette er en sak der det er mulig å foreslå både endringer av vilkårene for utbyggingen, og tiltak for å rette opp forhold som har oppstått som følge av reguleringen.

Mangelen på konsesjonsvilkår som tar hensyn til miljø og det faktum at Tverråga er en viktig del av et Nasjonalt laksevassdrag, er en dårlig arv fra tider da hensyn til miljø ikke var prioritert. Det er derfor positivt at vilkårene for regulering av Rauvatn med Ildgruben kraftverk blir tatt opp til revisjon for å bedre miljøforholdene i vassdraget. Det er viktig at det i revisjonsprosessen blir tatt avgjørelser som skaper en god balanse mellom viktige miljøverdier og samfunnets behov for kraft. Miljømål og prioriteringer i Regional plan for

vannforvaltning, samt at vassdraget er et nasjonalt laksevassdrag, tilsier at det må fastsettes krav om minstevannføring i nedre deler av Tverråga. Revisjonen må også sees i sammenheng med den pågående revisjonen for Bjerka-Plura reguleringene. Dette slik at en kan gjøre en helhetlig vurdering av vassdraget, der bedring av miljøforholdene vektlegges sterkere opp mot en begrenset kraftproduksjon.

Både Statsforvalteren i Nordland, Nordland Fylkeskommune og Rana kommune har gitt en utmerket argumentasjon og sterke faglige begrunnelser for en økt vannstand fra denne sideelvas begynnelse fra ei nesten tørrlagt Sauvassåga og helt ned til samløpet med -Ranelva. En revitalisering av elveløpet inn til Tverrvatnet med økt vannstand i vannet og i elva ned til Rauvatnet og videre i elva derfra over Ildgrubfossen til Tverråga, vil sterkt bidra til en generell forbedring av allmennhetens muligheter til fiske midt i Ranas mest brukte friluftsområde. Hele dette området er et helårlig svært populært og benyttet utfartssted der også Rana JFF driver mye av sitt barne- og ungdomsarbeid. Rana JFF støtter derfor sterkt begge de ovennevnte krav og uttalelser hva angår strekningen Sauvassåga til Ildgrubfossen, og understreker den sterke positive virkningen en relativt liten tilførsel av vann vil ha for hele dette lange og sammenhengende naturområdet med så mange verdifulle naturkvaliteter.

Rana JFF har lang erfaring fra arbeidet med og i Tverråga, eller Revelåga som den vanligvis kalles på folkemunne. Fra Ranelva og opp til Revelforsen i Tverråga er det ca 500 m. Den nederste delen av elva og i elvemunningen er det et meget viktig oppvekstområde for småfisk også fra hovedvassdraget, som ofte står i stimer der. Lenger opp mot fossen er det et område med grov grus som med litt større vannføring og vandekking ville egne seg ypperlig som gyteområde. En del anleggsarbeid i forbindelse med utbedring av E 12 har nok i de siste par år skapt et behov for en nokså enkel reetablering av den naturlige dyprenna nedenfor og ovenfor den kryssende veien for å bedre oppgangsforholdene særlig for stor laks når elva har lav sommervannføring. Et rimelig konsesjonskrav ville derfor være å pålegge den fremtidige konsesjonshaver å gjennomføre en miljøtilpasset utbedring av denne nederste delen av elveløpet som også inkluderte utlegging av gytegrus for å optimalisere betydningen av denne delen av Det Nasjonale Laksevassdraget.

Fra Revelfossen kan fisken gå ca 12 km opp mot Ildgrubfossen der to sidebekker, Storbekken og Reinkollbekken renner ut i Tverråga. Begge disse bekkene kan renskes opp for å skape enda bedre gyteforhold for anadrom fisk. Disse bekkene er utmerkede oppvekstområder for yngel, og brukes også allerede til utsetting av yngel. Sagforsen som ligger i selve hovedløpet litt nedenfor Ildgrubveien er et vandringshinder på mange vannstander. En miljøtilpasset forbedring av vandringsveien her, vil også være et rimelig konsesjonskrav for å optimalisere en jevnere gytevandring.

Tersklene som har ligget i elva i mange år, er av det gamle slaget, utført som betongmurer tvers over elva. Disse murene er klare vandringshindre, særlig på lav vannstand, og burde gjennom konsesjonskrav erstattes av moderne miljøtilpassede terskler utformet slik at de ikke hindrer oppgangen av gytefisken.

NINA gjennomførte så sent som i 2015 etter pålegg fra Miljødirektoratet bunndyrsundersøkelser i elva som viste en økologisk tilstand som er fra God til Svært god. Vår erfaring med yngelutsetting i mange år, har også gitt oss klar bekreftelse på at dette er en svært velegnet oppvekstelv for anadrom fisk. Økt vannføring vil opplagt utløse et enda større produksjonspotensial med større stabilt vanddekkete arealer særlig i den øverste delen i tillegg til at elva sikres mot tørrlegging som dessverre også har forekommet.

Fisketrappa i Revelforsen.

Fisketrappa i Revelfossen eies av Rana JFF og Rana Fiskerforening. Trappa ble ferdig i 1983, og har inntil den ble stengt, vært drevet og vedlikeholdt av RanaJFF, og den har fungert utmerket. Fram til og med 2010 har Rana JFF satt ut ca 1 mill. sjøørretyngel i elva fra vårt eget klekkeri i Sjona. Yngelen ble satt ut helt øverst i elva og viste stor overlevelsessevne og vekst. De senere års utsetninger har vært fra Statkrafts genbank på Bjerka i regi av Veterinærinstituttet.

Fisketrappa som har vært stengt på grunn av gyrosmitten, måtte forlenges med to-tre kulper for å fungere helt optimalt for storlaks. MD har også oppfordret til at dette arbeidet skulle bli iverksatt så fort som mulig for at denne næringsrike elva kunne bidra til den samlede reetableringsprosessen i hele Ranavassdraget. Dette prosjektet er nå utført etter planlegging og tegninger i regi av NORCE ved Sebastian Franz Stranzl. Den anleggsmessige utførelsen har etter anbudsprosess blitt gjennomført av entreprenørfirmaet Ospas. Utgangspunktet har her vært DN-rapport 7-2011, Handlingsplan for restaurering av fisketrapper for anadrom laksefisk. Dette trappeprosjektet er i sin helhet finansiert av midler fra MD, egenkapital og dugnadsinnsats fra Rana JFF. Prosjektet er nå fullført, og trappa er klar å ta imot alle typer anadrom fisk, også storlaks fra oppgangen starter i 2022.

Rana JFF har hittil bare sluppet opp sjøørret for naturlig gyting. Etter at fisketrappa nå er utviklet slik at også storlaks kan gå opp og gyte i hele vassdraget, vil dette bety et svært positivt tilskudd til storlaksestammen i Det Nasjonale laksevassdraget. Dette er ut fra våre erfaringer en ypperlig elv med stort potensial for oppvekst og produksjon av anadrom fisk, men det er opplagt at en mer miljøtilpasset minstevannføring må fastsettes for å utløse hele potentialet. Rana JFF viser her til de meget viktige og faglig sterkt begrunnede krav som er fremsatt av Statsforvalteren i Nordland, Nordland Fylkeskommune og Rana kommune i denne anledning. Det er all grunn til å understreke at Tverråga er den klart viktigst sideelva i Ranavassdraget som utgangspunkt for optimalisert yngelproduksjon og gjenoppbygging av lakse- og sjøørretbestanden i Det Nasjonale laksevassdraget.

NVE vedtok revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringen og vannkraftverket den 26.06.2020. NVE la vekt på at Tverråga er en del av Ranavassdraget, som er et nasjonalt laksevassdrag, og er gitt høyeste prioritet i NVE-rapport 49/2013 ved åpning for revisjon. Beslutningen ble også begrunnet med at anadrom strekning (laks og sjøørret) av

Tverråga er prioritert som en strekning der en kan vurdere miljøtiltak som kan medføre krafttap, jf. vannforvaltningsplanen for Nordland og Jan Mayen. Det absolutt sterkeste miljøforbedringstiltaket for hele Tverrågavassdraget inkludert Tverrvatnet og Rauvatnet, er det som NVE viser til med konsesjonsvilkår som omfatter tilførsel av mer vann i vassdraget fra pumpestasjonen i Sauvassåga. Dette sammenhengende vannmiljøet som kan sikres med et konsesjonsvilkår om minstevannføring, vil dermed sikre oppvekstmiljøet i Tverrågas 12 km anadrome strekning, og det vil være et meget sterkt bidrag til et av de aller mest besøkte friluftsområdene i Rana. Hele området ligger langs E 12 og er meget lett tilgjengelig. I en kommune der de aller fleste vassdragene er negativt påvirket i fiske, jakt og friluftssammenheng, er en økt vannmengde svært kjærkomment både i folkehelsesammenheng og i arbeidet med å få barn og unge engasjert i fiske og friluftsliv.

De tiltak som Statsforvalteren tidligere har vektlagt, og som forvaltningsplan og tiltaksplan for vannregion Nordland hittil har prioritert er:

- Reetablering av sjøørret etter rotenonbehandling ved utsetting av øyerogn/plommeseekyngel ovenfor stengte fisketrapper 2019-2024
- Fiske-trappa i Revelfossen må være utbedret før friskmelding i 2020
- Tiltak for å lette oppvandring i Sagfossen dersom den viser seg å være et vandringshinder
- Miljøtilpasning av terskler for å bedre oppvandringsforholdene for sjøørret og laks
- Rensing av kommunalt avløpsvann
- Prioritert for slipp av miljøtilpasset minstevannføring

Rana JFF slutter seg til disse kravene med en tilleggshenvisning om en nødvendig opprensning/reetablering av tidligere dyprenne nedstrøms Revelfossen, og samtidig benytte muligheten for å legge ut mer gytegrus nedstrøms fossen. Sagfossen burde også utbedres gjennom konsesjonspålegg. I tillegg vil det nok være riktig å starte etablering også av laks i Tverråga fra 2022 siden fisketrappa nå er utbedret og klar til oppvandring av både en truet sjøørretbestand og storlaks.

Oppsummert er fremsatte krav til revisjonen med virkning for vannmiljøet i Tverråga nå fra sentrale miljøer

1. Statsforvalteren i Nordland, Nordland Fylkeskommune, Rana jeger- og fiskeforening og FNF Nordland mener det må slippes minstevannføring i nedre deler av Tverråga, av hensyn til anadrom fisk og vannmiljø.
2. Statsforvalteren, Rana kommune og Rana JFF mener det er behov for miljøtilpasset ombygging av terskler nedstrøms utløpet av Ildgrubfossen kraftverk, for å bedre vandringsforholdene for anadrom fisk.
3. Statsforvalteren, Rana kommune, Rana JFF og Tverråga elveeierlag krever at det skal slippes en minstevannføring på 0,75 - 1 m³/s i Tverråga, noe de forventer vil ha positive virkninger for hele vassdraget, også i nedre deler av elva. Nordland

fylkeskommune ønsker også vedtatt en minstevannføring og viser til at dette må sees i sammenheng med Bjerka-Plurarevisjonen.

4. Det må innføres standardvilkår slik at det er hjemmel til å pålegge habitatstiltak som kan forbedre vandrings-, gyte og oppvekstvilkårene for fisken.

Kravet om slipp av minstevannføring mellom Tverrvatn og Rauvatn omfattes ikke av denne revisjonen, ettersom regulering av Tverrvatnet inngår statsreguleringen av Bjerka-Plura. Det er likevel riktig å fremme kravet her ettersom overføringen av vann fra Tverrvatn til Bjerka-Plura-reguleringen er av avgjørende betydning for miljøforholdene i hele vassdraget og en reell mulighet for en løsning i praksis, jfr NVE-rapport 49/2013 og vannforvaltningsplanen for Nordland og Jan Mayen. Derfor må disse konsesjonsbehandlingene sees i sammenheng.

Avslutningsvis er det riktig å nyansere Helgeland Krafts fremstilling av hvordan de har hensyntatt hytteiere og friluftsliv i Raudvatnet ved å holde stabil vannstand om sommeren. En rekke hytteiere har reagert sterkt på dette, og viser til at tørrsomrene i Rana ikke er det mest vanlige, derimot har de som har båtnaust nede ved vannet hatt store problemer fordi vannstanden har gått langt opp på naustveggene flere somre. Siden det tydeligvis er delte oppfatninger blant hytteeierne, burde de nok ha vært med i denne høringsrunden, særlig fordi flere hevder å ha kontaktet Helgeland Kraft om for høy vannstand, uten å bli hørt. Når kraftprodusenten anfører at de hensyntar både hytteiere og øvrig friluftsliv uten konsesjonskrav, så har ikke dette vært til å stole på i de årene som ligger bak oss, og våre smertelige erfaringer fra behandlingen av Tverråga i de senere årene, viser klart at det eneste et Nasjonalt laksevassdrag kan stole på, er klare konsesjonskrav.

Det verste skrekkeksmpelet har vi fra 2019 da det ble satt ut sjøørretyngel i Tverråga i hele vassdraget. Da ble det satt ut en yngelmengde på rundt 150.000 av en meget sårbar og truet anadrom fisk. Like etter utsetting tørrla Helgeland Kraft hele Tverråga slik at all nyutsatt yngel strøk med. I tillegg ble også den overlevende yngelen fra utsettene i de foregående årene som ikke hadde utvandret som smolt, drept. Den stedegne brunørretbestanden i hele vassdraget ble enten sterkt redusert eller utslettet.

Denne miljøkatastrofen i elva, viser med all tydelighet at oppbyggingen og reetableringen av de anadrome fiskeartene i et Nasjonalt laksevassdrag der Tverråga tydelig fremstår som den viktigste sideelva for oppvekst av yngel slik både erfaring og NINAs undersøkelser fastslår, kun er sikret gjennom konsesjonskrav der minstevannføring er basis for alt liv i elva. Det hører med til saken at ingen erstatning eller skadebot kom på tale etter tørrleggingen i 2019 siden Helgeland Kraft ikke hadde noe konsesjonskrav om minstevannføring.

For Rana Jeger- og Fiskerforening som frivillig organisasjon som skal arbeide for allmennhetens interesser innenfor jakt, fiske og annet friluftsliv med stor dugnadsinnsats og begrenset økonomi, blir en videre innsats i elva nokså meningsløs dersom ikke grunnlaget for livet i vassdraget sikres gjennom konsesjonskrav. Vi har gjennom årene satt ut over 1 mill. sjøørretyngel fra eget klekkeri, og vet hvor viktig stabil vannstand er for alt liv i elva.

Steinar Høgaas

Leder Rana Jeger- og Fiskerforening